

Inleiding

Van 28 mei tot en met 1 juni 2010 heeft de Parlementaire Assemblée van de NAVO haar traditionele Voorjaarszitting gehouden, ditmaal in de Letse hoofdstad Riga. Er namen 159 parlementariërs uit de 28 NAVO-lidstaten deel aan deze bijeenkomst, evenals 13 parlementaire delegaties uit landen die geassocieerd zijn met de NAVO. Ook het Europees Parlement, de Europese Veiligheids- en Defensie Assemblée en de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa hadden vertegenwoordigers gestuurd. De Assemblée had twee leden van het Afghaanse parlement uitgenodigd om de beraadslagingen bij te wonen, gelet op de prominente plek die de situatie in hun land op de agenda innam. De Nederlandse delegatie bestond uit de Tweede-Kamerleden Ormel (CDA, delegatie-leider), Haverkamp (CDA) en Knops (CDA) en het Eerste-Kamerlid Van Driel (PvdA).

Twee leden van de delegatie presenteerden een rapport tijdens de Voorjaarszitting, de heer Knops over het NAVO-debat inzake de rol van Amerikaanse niet-strategische nucleaire wapens in Europa en de heer Van Driel over economische veranderingen op lange termijn en verschuivingen in de wereldwijde machtsverhoudingen als gevolg hiervan. Daarnaast is er op verschillende momenten tijdens de Voorjaarszitting, mede in aanwezigheid van secretaris-generaal Rasmussen, gesproken over de laatste ontwikkelingen in Afghanistan en over de thema's die volgens de Assemblée een plek zouden moeten krijgen in het nieuwe Strategisch Concept van de alliantie. De Assemblée heeft in april 2010 haar eigen bijdrage aan de discussie over het Strategisch Concept aangeboden aan de secretaris-generaal van de NAVO¹. Ook de positie van de Baltische staten als NAVO-leden kreeg, vanwege het gastland, ruime aandacht. Op zondag 30 mei heeft de Nederlandse ambassadeur in Letland, de heer Kraak, de delegatie een diner aangeboden en haar uitgebreid geïnformeerd over de recente politieke en economische ontwikkelingen in het gastland. De delegatie is de heer Kraak en zijn staf hiervoor zeer erkentelijk.

¹ Deze tekst is te vinden op de website:
<http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2094>.

NAVO-Rusland Parlementaire Commissie

Traditiegetrouw wordt er tijdens iedere sessie van de NAVO Assemblée tijd ingeruimd voor een discussie met de parlementaire delegatie uit Rusland. Ditmaal vond deze ontmoeting plaats op maandag 31 mei. Daar werd een inleiding verzorgd door professor Alexei Pushkov, die, naast zijn werkzaamheden voor de diplomatieke academie van het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken, ook bekend is door zijn vele artikelen en interviews in de Russische media over internationale politiek. De heer Pushkov identificeerde de opkomst van een «multipolair» krachtenveld en de groeiende wederzijdse afhankelijkheid van landen als de belangrijkste recente veranderingen in de internationale politiek. Niettemin veranderen de houdingen van landen ten opzichte van elkaar maar langzaam en worden onderlinge betrekkingen nog steeds geplaagd door «spoken uit het verleden». Hij gaf een toelichting op de nieuwe militaire doctrine van Rusland, die volgens hem zowel elementen van het «oude» denken als van het «nieuwe» denken bevat. Een basisveronderstelling van de geopolitiek zal echter nooit veranderen: ieder land zou zich ongemakkelijk voelen als het een militair bondgenootschap zijn grenzen ziet naderen. De NAVO wordt in de nieuwe Russische doctrine niet als bedreiging op zich gezien, aldus de heer Pushkov, maar mogelijke nieuwe uitbreiding van de alliantie wordt wel als zodanig beschouwd. De Boekarest Verklaring, waarin gesteld is dat Oekraïne een NAVO-lid zal worden, is Rusland in het bijzonder een doorn in het oog.

De NAVO en Rusland kunnen op een aantal terreinen goed samenwerken, was zijn mening. Hij zag mogelijkheden voor militaire samenwerking in de strijd tegen terrorisme, piraterij en de verspreiding van massavernietigingswapens, evenals in de stabilisatie en wederopbouw van Afghanistan. Hij identificeerde echter ook vijf belangrijke geschilpunten: het «open-deur»-beleid ten aanzien van Oekraïne, Georgië, het Russische voorstel voor een nieuw Europees veiligheidsverdrag, het CFE verdrag (Conventional Forces in Europe) en het concept van de NAVO als een wereldwijde speler. Bij dit laatste punt is de vraag vooral hoe een dergelijke rol van de NAVO zich verhoudt tot de Verenigde Naties. De heer Pushkov was van mening dat de NAVO Rusland nooit zou aanvallen. Het probleem was volgens hem echter dat de militaire superioriteit van de NAVO het bondgenootschap in staat zou stellen om haar eisen te dicteren in de internationale politieke arena. Het Russische verzet tegen het Amerikaanse raketafweersysteem zou ook op deze manier begrepen moeten worden. Concluderend zag professor Pushkov twee manieren om de verhouding tussen Rusland en de NAVO te verbeteren: een geleidelijke vermindering van de geschilpunten of een volwaardig Russisch lidmaatschap van de NAVO. Het laatste leek hem niet erg realistisch, maar de discussie hierover zou op zich al tot positieve resultaten kunnen leiden, omdat bepaalde principes en veronderstellingen nog eens tegen het licht gehouden zouden worden.

De repliek werd verzorgd door de heer Alexander Vershbow, de Amerikaanse onderminister van Defensie voor internationale veiligheidszaken. Hoewel hij de analyse van de vorige spreker niet deelde, was hij het wel met hem eens dat er op een aantal concrete terreinen samengewerkt zou moeten worden tussen Rusland en de NAVO. De NAVO-Rusland Raad zou wat dit betreft zijn potentie nog niet hebben waargemaakt. De heer Vershbow beval aan om een concreet werkprogramma op te stellen, bijvoorbeeld voor de bestrijding van de drugsmokkel in Afghanistan en met gezamenlijke militaire oefeningen. Uitbreiding van de NAVO is geen rekruteringsproces, zo benadrukte hij. Het is een «open-deur»-beleid, waarbij het bondgenootschap de soevereine keuze van het Oekraïense volk zal respecteren. De NAVO is bezorgd over de weigering van Rusland om het CFE-verdrag te ratificeren, stelde hij. Het leek hem noodzakelijk om de OVSE te revitaliseren, zodat deze organisatie toekomstige spanningen

wellicht kan verminderen. Het nieuwe Strategisch Concept zal de NAVO niet als een globale speler positioneren, verzekerde de heer Vershbow. In het Concept zal het belang van samenwerking met partners, inclusief Rusland, worden benadrukt.

In de discussie die op deze inleidingen volgde, reageerde de heer **Ormel** op de uitspraak van de heer Pushkov over «spoken uit het verleden». Hij meende dat er met deze spoken afgerekend zou moeten worden en gaf als voorbeeld de wijze waarop de verhouding tussen Nederland en Duitsland verbeterd is na de Tweede Wereldoorlog. Daar waar premier Poetin de val van de Sovjet-Unie de grootste fout van de 20ste eeuw noemt, is het begrijpelijk dat sommige landen de indruk krijgen dat de spoken van het verleden nog springlevend zijn. Het is een gezamenlijk opdracht ons van dergelijke spoken te bevrijden, aldus de heer Ormel. De contacten tussen Rusland en Polen rond de herdenking bij Katyn en de Poolse vliegcrash lieten volgens hem zien, dat dit mogelijk is. De heer Pushkov antwoordde dat de heer Poetin het uiteenvallen van de Sovjet-Unie een «catastrofe» had genoemd en geen «fout». Het Russische volk en vele andere volkeren hebben dit ook daadwerkelijk zo ervaren. Het is daarnaast normaal en menselijk dat het tijd kost om los te komen van het verleden. Maar de heer Pushkov erkende dat er een collectieve taak is om de perceptie van het verleden te overwinnen.

Commissievergaderingen

In de vijf commissies van de NAVO Assemblée werd op zaterdag 29 mei en zondag 30 mei gesproken over de vijftien rapporten¹ die worden voorbereid voor de jaarlijkse sessie, die in november in Warschau wordt gehouden. Een aantal van deze rapporten zal dan ook de basis vormen voor een reeks beleidsaanbevelingen, waarover de parlementariërs op die sessie zullen stemmen. Hieronder vindt u per commissie een korte samenvatting van de presentaties van de concepten van deze rapporten. Op een enkele plaats wordt een interessante inleiding van een gastspreker samengevat.

Politieke commissie

– *Alliance Cohesion* (rapporteur: Raynell Andreychuk, Canada): De rapporteur identificeerde de onderwerpen die in recente jaren de cohesie van het bondgenootschap onder druk hebben gezet. Voorop plaatste hij de operaties in Afghanistan en de noodzaak van steun van de publieke opinie hiervoor. Als overige thema's die voor verdeeldheid zorgen, noemde hij de vraag of de NAVO overal ter wereld moet kunnen optreden en de partnerschappen met niet-NAVO-lidstaten, de militaire capaciteiten van de verschillende NAVO-landen, de uitbreiding van het bondgenootschap en de betrekkingen met Rusland. Het nieuwe Strategisch Concept zou naar verwachting van de heer Andreychuk een uiting zijn van de grootste gemene deler onder de bondgenoten. De vraag hoe de cohesie binnen de NAVO zich in de toekomst zal ontwikkelen, hangt echter voor een groot deel af van de manier waarop de lidstaten het Concept zullen interpreteren en implementeren.

– *NATO and Contact Countries* (rapporteur: José Luís Arnaut, Portugal): Partnerschappen met niet-NAVO-landen zijn cruciaal voor de transformatie van het bondgenootschap, stelde de Portugese parlementariër. De focus van de NAVO is volgens hem verschoven van territoriale defensie van de Euro-Atlantische lidstaten naar een flexibele defensieorganisatie die veiligheid en stabiliteit buiten haar grenzen kan brengen. De veiligheidsbedreigingen van vandaag de dag vragen ook om een globale aanpak, waarbij verschillende belanghebbenden samenwerken: nucleaire proliferatie, internationaal terrorisme, falende staten, cybercrime en

¹ De rapporten kunnen in concept-vorm integraal gedownload worden op de website: <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2070>.

piraterij. De NAVO kan deze bedreigingen niet alleen aanpakken. Vaak is een alomvattende benadering nodig, waarbij niet alleen militaire, maar ook politieke, financiële, economische en andere instrumenten worden ingezet. Nauwe samenwerking met zogenaamde «contactlanden» bevordert een dergelijke benadering. De rapporteur concentreerde zich in zijn presentatie op de vier landen, die tot nu toe de belangrijkste bijdragen aan NAVO-operaties hebben geleverd: Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zuid-Korea.

– *Security in the Gulf and the Arabian Peninsula* (rapporteur: Mike Ross, Verenigde Staten): In dit rapport werd getracht een beoordeling te geven van de politieke en veiligheidssituatie in de Perzische Golf en het Arabisch schiereiland als gevolg van de instabiliteit in Irak, Jemen en Iran, internationale terroristengroepen en piraterij voor de Hoorn van Afrika. Welke rol heeft de NAVO hier te spelen tegen de achtergrond van het «Istanbul Cooperation Initiative»? Een grotere aanwezigheid van de NAVO in de Golfregio moet gebaseerd zijn op gezamenlijke belangen en wederzijds vertrouwen, waarbij de focus ligt op diplomatie, samenwerking en coördinatie met andere landen, zoals Rusland en China, die ook belangen in de regio hebben, aldus de rapporteur.

Commissie voor wetenschap en technologie

– *Nuclear/WMD Proliferation and Missile Defense: Forging a New Partnership with Russia* (rapporteur: David Scott, Verenigde Staten): De heer Scott beoogde een concreet kader te bieden voor samenwerking met Rusland. Hij zocht daarbij naar een combinatie van pragmatiek en lange-termijn-visie door het streven naar een kernwapenvrije wereld (of mogelijk zelfs een wereld zonder massavernietigingswapens) als uitgangspunt te nemen. De rapporteur meende dat een raketschild van cruciaal belang is om een wereld zonder nucleaire wapens te realiseren en dat een bijdrage van Rusland hieraan zeer behulpzaam zou kunnen zijn. Als Rusland en de Euro-Atlantische gemeenschap op dit terrein goed kunnen samenwerken, kan dat het wederzijds vertrouwen ten goede komen en de dialoog over meer gevoelige onderwerpen bevorderen.

– *Climate Change: Post-Copenhagen Challenges* (rapporteur: Pierre Claude Nolin, Canada): De klimaatopwarming van Kopenhagen was een belangrijke mijlpaal voor het wereldwijde klimaatbeleid. Is een door de VN geleide inspanning om de klimaatopwarming tegen te gaan nog steeds haalbaar of kan beter gekeken worden naar nationale of regionale benaderingen? Het akkoord van Kopenhagen is zowel een absolute mislukking genoemd als een belangrijke stap voorwaarts om de klimaatopwarming tegen te gaan. Na bestudering van de uitkomsten van de klimaatopwarming en van mogelijke toekomstscenario's concludeerde de heer Nolin dat het te vroeg is om de hoop op een universeel en wereldwijd klimaatpact op te geven. Met slechts individuele nationale actieplannen zal waarschijnlijk het wereldwijde doel om de temperatuurstijging voor het einde van de eeuw tot 2 graden Celsius te beperken, niet gehaald worden. Daarnaast vond hij het nodig om het wetenschappelijk debat nieuw leven in te blazen om de hernieuwde twijfels te adresseren of de klimaatopwarming daadwerkelijk het gevolg is van menselijk handelen. De NAVO Assemblee zou ook in de toekomst een forum moeten blijven bieden aan parlementariërs uit het Euro-Atlantisch gebied om over klimaatverandering te debatteren en om publieke opinie en politieke wil te mobiliseren voor een gezamenlijke internationale aanpak van dit probleem.

– *A Sustainable Energy Strategy for the Alliance* (rapporteur: Philippe Vitel, Frankrijk): De heer Vitel vroeg aandacht voor het probleem van de

beveiliging van energieaanvoer («energy security»). Hij achtte een fundamentele koersverandering richting een groene economie van belang om de huidige afhankelijkheidspatronen in de energiebevoorrading te doorbreken (onder andere vanwege klimaatverandering). Op middellange termijn, zolang deze koersverandering niet voltooid is, blijven onze samenlevingen echter in grote mate afhankelijk van fossiele brandstoffen. De rapporteur brak daarom ook een lans voor diversificatie in de aanvoer van deze fossiele energiebronnen. De NAVO zou volgens de heer Vitel een constructieve rol moeten spelen in de beveiliging van energieaanvoer, speciaal als het gaat om de beveiliging van fossiele brandstofvoorraden en de uitdagingen op lange termijn, die verbonden zijn aan de overgang naar een milieuvriendelijker samenleving. Over de precieze reikwijdte van deze rol voor de NAVO kan gediscussieerd worden, meende hij, en de NAVO Assemblee zou daar actief aan moeten deelnemen.

Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid

– *Maritime Security: NATO and EU Roles and Co-ordination* (rapporteur: Lord Jopling, Verenigd Koninkrijk): De Britse afgevaardigde begon zijn presentatie door zijn gehoor voor te houden dat maar liefst 90% van de externe handel van de EU en 40% van haar interne handel via zee vervoerd wordt. Per jaar wordt drieënhalf miljard ton cargo via Europese zeehavens vervoerd. De bescherming van de maritieme routes in de wereld vormt dan ook een essentiële dimensie van veiligheid, aldus Lord Jopling. Terroristische aanslagen tegen marineschepen en olietankers, alsmede de opleving van piraterij voor de kust van Somalië hebben de noodzaak duidelijk gemaakt een beleid te formuleren voor de maritieme dimensies van de nieuwe veiligheidsorde die na de Koude Oorlog is ontstaan. Zowel de NAVO als de EU hebben al beleid en bijbehorende instrumenten ontwikkeld om maritieme dreigingen tegen te gaan. Beide onderzoeken momenteel of zij een grotere rol in maritieme veiligheid moeten gaan spelen. Lord Jopling onderwierp in zijn rapport deze besluitvormingsprocessen aan nader onderzoek en probeerde daarbij te analyseren welke gevolgen een grotere inzet op maritieme veiligheid kan hebben voor de EU, de NAVO, hun onderlinge relatie en de verhouding ten opzichte van andere actoren.

– *Western Balkans, 15 years after Dayton* (rapporteur: Marc Angel, Luxemburg): De rapporteur bood een analyse van de situatie op de Balkan vijftien jaar na het akkoord van Dayton. Eerst beschreef de heer Angel voor de commissie, die zich de afgelopen jaren veelvuldig met de Balkan heeft beziggehouden, hoe de regio in de afgelopen 15 jaar is omgevormd tot een gebied waar, in het algemeen, stabiliteit en welvaart heersen. In de periode sinds Dayton zijn er grote veranderingen geweest, maar tegelijkertijd is het politieke, economische en sociale leven op sommige plekken nog zeer fragiel. Vervolgens schetste hij hoe, na hun grote investering in de stabilisatie van de regio, de NAVO, de VN en de EU hun lessen hebben geleerd voor crisisinterventies. Tot slot constateerde hij dat de regio pas werkelijk genormaliseerd zal zijn als de internationale civiele en militaire aanwezigheid is teruggetrokken en alle Balkanlanden volledig zijn geïntegreerd in de Euro-Atlantische instituties. De belangrijkste obstakels hiervoor worden gevormd door onopgeloste conflicten in Servië/Kosovo en Bosnië-Herzegovina.

– *Governance challenges in Afghanistan* (rapporteur: Vitalino Canas, Portugal): De rapporteur baseerde zijn presentatie in belangrijke mate op de bevindingen die een delegatie van de NAVO Assemblee deed tijdens een bezoek aan Afghanistan in april 2010. Hij constateerde dat 2010 een bepalend jaar voor de toekomst van het land zou worden met de bijeenroeping van een Loya Jirga, verhoogde militaire activiteit in de

zuidelijke provincies, het begin van de overdracht van de volledige verantwoordelijkheid voor de veiligheid aan de Afghaanse autoriteiten en de parlementsverkiezingen op 18 september. Centraal in de overgang naar een situatie waarin de Afghanen de volledige verantwoordelijkheid voor hun land nemen, is de consolidatie van het bestuur, zowel op lokaal als op centraal niveau, aldus de heer Canas. Hij gaf een overzicht van de belangrijkste uitdagingen voor het Afghaanse bestuur en erkende dat de internationale gemeenschap in de afgelopen negen jaar vaak voor een verkeerde benadering heeft gekozen bij gebrek aan strategische visie, middelen en coördinatie. Of de consolidatie van het bestuur in 2010 wel kan worden gerealiseerd, hangt af van de vastberadenheid van de Afghaanse autoriteiten om moeilijke hervormingen door te voeren en de bereidheid van de internationale gemeenschap om de politieke en militaire processen in het land te blijven steunen.

Commissie voor defensie en veiligheid

De Letse majoor-generaal Juris Maklakovs legde de commissie uit hoe een relatief klein leger als dat van Letland zijn verantwoordelijkheden in het kader van het NAVO-lidmaatschap probeert na te komen. Bij de toetreding tot de NAVO was het een grote uitdaging geweest om de Letse strijdkrachten klaar te maken voor verschillende soorten gevechtssituaties op basis van «interoperabiliteit» met de strijdkrachten van de bondgenoten. Al sinds 1996 was het Letse leger betrokken bij NAVO-operaties in Irak, Kosovo, Bosnië-Herzegovina en Georgië. In de afgelopen jaren heeft Letland besloten vooral in te zetten op militaire deelname aan de ISAF-missie in Afghanistan, omdat deze missie overduidelijk topprioriteit heeft voor de NAVO. Letland zendt troepen uit in NAVO-verband onder de voorwaarde dat zij kunnen worden ondergebracht bij het commando van een ander land, bijvoorbeeld bij een Pools contingent in Irak of een Deens contingent in Kosovo. Momenteel heeft Letland 176 soldaten in Afghanistan, overwegend in het noorden en het oosten van het land. Conform de strategie van generaal McChrystal is Letland voornemens om in ieder geval tot en met 2011 troepen in Afghanistan te houden.

Naast actieve deelname in NAVO-missies ver van huis is het voor het Letse leger ook een prioriteit om de regionale samenwerking van de Baltische staten te versterken. Zo werkt het land samen met Litouwen en Estland in een NAVO-missie om het Baltische luchtruim te bewaken en hebben de drie landen gezamenlijk het «Baltic Defence College» opgericht. Ook vinden er jaarlijks in NAVO-verband grondonderzoekingen plaats van de Baltische staten. Dergelijke oefeningen maken de NAVO-aanwezigheid zichtbaar en dit stelt de Balten in belangrijke mate gerust als het gaat om de belofte van collectieve verdediging van het bondgenootschap. Volgens de majoor-generaal waren de doelen van het Letse leger voor de komende periode het op peil houden (en zo mogelijk uitbreiden) van het aantal troepen in de ISAF-missie, het uitbreiden van gezamenlijke regionale capaciteiten met Litouwen en Estland en het versterken van de eigen expeditionaire capaciteiten voor NAVO-operaties. In de vragenronde die op deze presentatie volgde bedankt het lid **Knops** de majoor-generaal voor de Letse bijdrage in Afghanistan. Hij vroeg of de gevolgen van de financiële crisis in Letland ook zouden kunnen leiden tot bezuinigingen op het defensiebudget. Zo ja, zou zo'n bezuinigingsoperatie aanleiding zijn tot een herstructurering van de Letse strijdkrachten? De heer Maklakovs antwoordde dat er voor 2011 geen bezuinigingen zijn voorzien. Er zijn in het budget voor het lopende jaar echter forse bezuinigingen doorgevoerd, die inderdaad al tot een herstructurering hebben geleid. Ook heeft er een flinke salarisvermindering plaatsgevonden en is het personeel teruggedrongen.

– *Afghanistan: Partnering with the Afghan National Security Forces* (rapporteur: Frank Cook, Verenigd Koninkrijk): De Britse rapporteur Cook richtte zich in zijn presentatie op wat hij beschreef als de kernvraag van de oorlog in Afghanistan: welke vooruitzichten zijn er dat Afghaanse troepen worden getraind, uitgerust en gemotiveerd om te kunnen voorzien in de veiligheidsbehoeften van het Afghaanse volk binnen een tijdsbestek dat nog te overzien is voor de landen die troepen bijdragen aan de NAVO-missie? De strategie die door generaal McChrystal bedacht is, kan immers alleen worden uitgevoerd als Afghaanse troepen het gat opvullen tussen het aantal troepen dat daarvoor nodig is en het aantal troepen dat de NAVO-landen en hun partners willen leveren. In zijn rapport beschreef de heer Cook kort de structuur en het functioneren van het Afghaanse nationale leger en de Afghaanse nationale politie. In het bijzonder ging hij daarbij in op de NAVO Training Missie – Afghanistan (NTM – A), die sinds november 2009 bezig is met de training van Afghaanse veiligheids-troepen. De rapporteur toonde zich pessimistisch. De Afghaanse veiligheidstroepen worden geplaagd door een gebrek aan leiderschap, corruptie, drugsgebruik, ongeletterdheid en materiaaltekorten. Er zijn weliswaar goede programma's ontwikkeld om deze problemen aan te pakken, maar er is veel kostbare tijd verloren. Als de huidige methode die de NAVO hanteert, niet van de benodigde middelen zou worden voorzien, leek het de heer Cook onwaarschijnlijk dat de beoogde doelen zouden kunnen worden bereikt binnen een politiek acceptabel tijdsbestek.

De Amerikaanse Jack Segal, vertrekkend politiek adviseur van de Joint Force Commander van het NAVO-hoofdkwartier in Brunssum, schetste evenmin een optimistisch beeld van de situatie in Afghanistan. De heer Segal zei in acht jaar tijd veertig keer Afghanistan bezocht te hebben, waaronder enkele malen als begeleider van een delegatie van de NAVO Assemblee. De NAVO geeft verwarrende signalen af over haar strategie in het land, vond hij. Feitelijk heeft ISAF meerdere strategieën: het verstoren van de pogingen van de Taliban om de Afghaanse regering omver te werpen, het ontwikkelen van de Afghaanse Nationale Veiligheidstroepen tot een niveau waarop zij zelfstandig kunnen opereren en het overdragen («transition») van controle over de militaire strijd aan de Afghanen. Op de eerste twee punten constateerde de heer Segal dat ISAF redelijk succesvol is. Het concept van «overdracht» van verantwoordelijkheid voor de veiligheidssituatie aan de Afghanen zelf was volgens hem echter problematisch. Hieraan ligt de veronderstelling ten grondslag dat de veiligheidssituatie in het land aan ISAF toebehoorde, terwijl dat feitelijk nooit het geval is geweest. ISAF is slechts in 27 van de 34 provincies aanwezig, vaak slechts met een lichte aanwezigheid. Bovendien betreft het VN-mandaat voor ISAF slechts een «assistance force». De politieke strategie is nu gericht op verzoening met en reïntegratie van de verschillende rebelligroepen. De heer Segal waarschuwde dat dit geen gemakkelijk proces zal zijn en dat er onaangename concessies aan deze groepen gedaan zullen moeten worden. Het Westen kan de uitgangspunten voor deze onderhandelingen niet bepalen, meende hij. Het Westen kan de Afghanen niet dicteren dat de rechten van vrouwen gerespecteerd moeten worden of welke vorm van democratie men moet invoeren. De Afghanen moeten de oplossingen vinden waar zij mee kunnen leven en het Westen zal die moeten accepteren. De militaire situatie bestempelde de heer Segal nog steeds als «ernstig». Het aantreden van generaal McChrystal was te kort geleden om verandering in die trend te kunnen brengen. Hij wees op het probleem dat op sommige plaatsen in Afghanistan er inmiddels te veel lokale politie is, waardoor politiekorpsen onderling strijden om de controle over een gebied (en de bijbehorende drugssmokkel). Het probleem van corruptie wordt verergerd, zo dacht hij, door de miljarden dollars die het Westen in het land pompt. Het Westen heeft vrijwel volledig nagelaten goede

financiële controle en verantwoording van die gelden in te voeren, waardoor corruptie op massale schaal wordt aangewakkerd. De NAVO kan het zich niet veroorloven zich snel terug te trekken en Al Qaida een overwinning te laten opeisen. Maar het eindeloos najagen van vage doelen is ook geen optie. De heer Segal stelde dat succes in Afghanistan geboekt zou kunnen worden als de NAVO de Afghanen helpt hun eigen systeem van veiligheid op te zetten, als het Westen betere controle krijgt over de financiële hulp en als het aan de Afghanen onderling wordt overgelaten om tot een politiek arrangement te komen. Mogelijk leidt dat tot een coalitie waarin ook terroristen en de Taliban een plaats hebben. De uitkomst van zo'n proces is waarschijnlijk ambivalent, onzeker en imperfect. Maar dat zullen wij moeten accepteren, aldus de heer Segal, want de NAVO heeft geen belang bij een eindeloze oorlog in Afghanistan.

De heer **Haverkamp** greep de discussieronde aan om uitleg te geven over de situatie die in de Tweede Kamer is ontstaan na aanname van de motie-Peters c.s. over een mogelijke Nederlandse bijdrage aan een civiele-politietraining en -opleiding in Afghanistan (27 925, nr. 392). Hiermee heeft een meerderheid van de Kamer de Nederlandse regering gevraagd om te onderzoeken hoe Nederland mogelijk toch actief betrokken kan blijven bij de wederopbouw van Afghanistan. Was de heer Segal van oordeel dat een dergelijke Nederlandse bijdrage zou zijn in te passen in de NAVO-inspanningen in het land? De heer Segal wees erop dat de NAVO een veel groter tekort aan trainers had dan veelal werd aangenomen. Er zouden geen 400, maar wel 1 500 trainers nodig zijn. Hij verwachtte dat dit tekort evenredig zou groeien met het aantal Afgaanse veiligheidstroepen.

– *U.S. Non-Strategic Nuclear Weapons in Europe: A Fundamental NATO Debate* (rapporteur: **Raymond Knops**, Nederland): De heer Knops gaf in zijn presentatie een overzicht van de belangrijkste feiten en argumenten in het debat over de rol van nucleaire wapens in de strategie van de NAVO. Deze discussie gaat zowel over de waarde van Amerikaanse kernwapens op verschillende plekken in Europa, als over de geldende afspraken tussen de bondgenoten over het potentiële gebruik van deze wapens. Hij schetste de verschillende factoren waardoor het profiel van nucleaire ontwapening recentelijk scherper is geworden. Het idee dat er een nieuw moment is aangebroken om bestaande veronderstellingen en vigerend beleid nog eens tegen het daglicht te houden, kreeg een belangrijke impuls met de speech van president Obama in Praag op 5 april 2009. Binnen de NAVO heeft dit geleid tot een roep om het kernwapenbeleid van de alliantie opnieuw te onderzoeken, in het bijzonder waar het de aanwezigheid van Amerikaanse tactische wapens op Europees grondgebied betreft. Ook de discussie over een nieuw Strategisch Concept, waarin het kernwapenvraagstuk geadresseerd zal moeten worden, heeft een gelegenheid geboden om vraagtekens te zetten bij het bestaande beleid. De Duitse regering, bij monde van minister van Buitenlandse Zaken Westerwelle, heeft het onderwerp voorts ook stevig op de agenda van de NAVO geplaatst door duidelijk te maken dat Duitsland graag alle kernwapens van haar grondgebied zou verwijderen. De heer Knops stelde als uitgangspunt dat een eventuele verandering in de nucleaire status van de NAVO alleen zou kunnen plaatsvinden als alle lidstaten ervan verzekerd zijn dat dit niets zou afdoen aan de capaciteit van het bondgenootschap om hen te verdedigen tegen zowel traditionele als nieuwe dreigingen. De cohesie van de alliantie zou goed moeten worden bewaakt bij dit vraagstuk. Parlementaire steun voor en controle van belangrijke beleidswijzigingen op dit gebied zijn onontbeerlijk, meende hij. De rapporteur deed daarom een beroep op zijn mede-parlementariërs om input voor de discussie te leveren en stelde hen concreet een aantal vragen. Zien NAVO-leden, met name in Oost-Europa en Turkije, de fysieke aanwe-

zigheid van Amerikaanse kernwapens als een noodzakelijke demonstratie van de Amerikaanse afschrikcapaciteit? Mocht het tot een verandering van de status quo komen, zo wilde de heer Knops weten, welke alternatieven zouden de lidstaten dan acceptabel vinden om een goede verdediging te garanderen? In welke mate moet het kernwapenbeleid van de NAVO gerelateerd zijn aan initiatieven van Rusland? Wat zou, tot slot, de relatie moeten zijn tussen de ontwikkeling van een raketafweerschild en Amerikaanse kernwapens in Europa?

Uitgedaagd door de heer Knops voerden de commissieleden een levendige discussie. Een lid van de Italiaanse delegatie stelde dat zijn land niet zou vragen om terugtrekking van de Amerikaanse kernwapens, maar dat het een akkoord tussen de Verenigde Staten en Rusland om de aantallen kernwapens in Europa te verminderen, zou verwelkomen. Feitelijk was er geen militaire noodzaak tot handhaving, erkende hij. Een lid van de Turkse delegatie zei dat zijn land het streven naar een kernwapenvrije wereld steunt, maar hij vond dat in de huidige situatie Amerikaanse kernwapens nog van vitaal belang waren voor de veiligheid van Europa. Aan de juiste voorwaarden voor een nieuwe evaluatie van het huidige beleid – zoals een einde aan proliferatie, transparantere kernwapenprogramma's, effectievere handhaving en een einde aan regionale conflicten – was in zijn ogen nog niet voldaan. Een lid van de Roemeense delegatie pleitte vurig voor handhaving van de status quo. Verwijdering van de kernwapens is een gok, handhaving is een realistische beoordeling van de huidige veiligheidssituatie, zo meende hij. Pas als er voldoende voortgang is geboekt met een raketschild, kan een nieuwe afweging worden gemaakt ten aanzien van niet-strategische kernwapens. Terugtrekking zou een verkeerd politiek signaal afgeven, aldus de Roemeen. Het lid Knops gaf aan de opmerkingen van de verschillende delegaties nader te zullen bestuderen. Hij zal in november een herziene versie van zijn rapport presenteren tijdens de jaarlijkse zitting van de Assemblee in Warschau.

– *Security at the Top of the World: Is there a role for NATO in the High North?* (rapporteur: Ragnheidur Arnadottir, IJsland): Met het smelten van de poolkap wordt de Arctische regio in toenemende mate toegankelijk voor commercieel vervoer en de winning van hulpbronnen. De grotere economische mogelijkheden in het Noordpoolgebied moeten voorzien worden van een stabiel geopolitiek kader, waardoor op een verstandige manier kan worden omgegaan met potentiële spanningen, aldus de rapporteur. Er zouden volgens haar ook afspraken dienen te worden gemaakt over samenwerking in het geval van rampenbestrijding en reddingsoperaties. In haar rapport beschreef mevrouw Arnadottir mogelijke conflictpunten tussen verschillende regionale actoren, de verschillende nationale «Arctische strategieën» en de al bestaande afspraken over het beheer van de regio. De rapporteur concludeerde vooralsnog dat de NAVO een rol in het gebied zou kunnen spelen door gaten in de bestaande regionale veiligheidsarchitectuur in te vullen en door een forum voor dialoog, informatie-uitwisseling en samenwerking met Rusland te bieden. Maar hoe groot die rol precies zou moeten zijn, vond zij nog onderwerp van discussie.

Commissie voor economie en veiligheid

– *Long-term Economic Change and the Shifting Global Balance of Power* (rapporteur: **Simon van Driel**, Nederland): De heer Van Driel onderzocht in zijn rapport de relatie tussen economische veranderingen en verschuivingen in de internationale machtsverhoudingen. Wat betekent de opkomst van Azië voor het Westen? Een aantal veranderingen in de wereldwijde economische machtsverhoudingen is in een stroomversnelling gekomen door de recente financiële crisis, zo meende hij. Als

belangrijke factoren noemde hij de verzwakte positie van de Amerikaanse dollar, ernstige fiscale problemen in een aantal Westerse landen, demografische veranderingen en veranderingen in het niveau van onderwijs. Al deze zaken beïnvloedden de bereidheid van landen om geld aan defensie uit te geven en de wil om de internationale orde vorm te geven, betoogde hij. Met hun hoog ontwikkelde netwerken en open democratieën zijn Westerse landen waarschijnlijk flexibeler en gemakkelijker in staat om te veranderen dan een autoritaire staat als China. Maar het Westen moet leren om niet op te grote voet te leven en om samen te werken met de nieuwe economische grootmachten om wereldwijd de veiligheid te bewaken. Het verminderde economische gewicht van het Westen en een fundamenteel veranderd internationaal politiek landschap, noodzaken tot een herziening van veronderstellingen, beleid en instituties, die tijdens de Koude Oorlog vorm hebben gekregen. NAVO-landen zullen zich moeten aanpassen op sociaal, economisch, demografisch, politiek en militair gebied en dit vereist alomvattend beleid. Een dergelijke brede benadering van fundamentele dilemma's zal een grote test voor veel Westerse regeringen, maar ook voor de NAVO blijken te zijn, zo voorspelde de heer Van Driel.

In de discussie die hierop volgde, betwijfelde een lid van de Britse delegatie de veronderstelling dat economische groei van het ene land per definitie in het nadeel van andere landen is. De verbeterde economische situatie van ontwikkelingslanden is in het algemeen een goede zaak, zo stelde hij. De heer Van Driel antwoordde dat dit soms het geval was, maar niet altijd. Zo moest worden erkend dat een groeiende investeringsrol van China in bijvoorbeeld Afrika de aandacht voor democratisering en mensenrechten op dit continent kan ondermijnen.

– *The Impact of the Financial Crisis on Central and Eastern Europa* (rapporteur: Attila Mesterhazy, Hongarije): De Hongaar Mesterhazy beschreef de gevolgen van de recente financiële crisis op de economieën van de nieuwe NAVO-lidstaten en hun buurlanden in Oost-Europa. De regio kent uitermate gevarieerde economische structuren, zo stelde hij, evenals een complex netwerk van handelsrelaties en uiteenlopende benaderingen van fiscaal en monetair beleid. Alle Oost- en Centraal-Europese landen hebben last gehad van de crisis, maar de landen die er tijdens de jaren van groei een voorzichtig fiscaal beleid en een realistische betalingsbalans op na hebben gehouden, leken beter beschermd tegen de ergste effecten van de crisis dan de landen die veel uitgegeven en veel geleend hebben. De werkloosheid is flink gestegen, lonen zijn gedaald en migratie is gestegen. Voor sommige EU-landen is de toetreding tot de Eurozone vertraagd, terwijl landen, die geen lid zijn van de Unie, na de ervaringen van de crisis besloten hebben een grotere mate van integratie in de economie van de EU na te streven. De belangrijkste les die veel landen in de regio hebben geleerd, is dat zij tijdens economische groei moeten sparen om reserves te creëren voor economisch slechte tijden.

– *Global Recession, Poverty and Insecurity in the Developing World* (rapporteur: Jeppe Kofod, Denemarken): De Deense parlementariër boog zich over de gevolgen van de recente financiële crisis voor ontwikkelingslanden. Hij merkte op dat veel ontwikkelingslanden zich aanmerkelijk beter door de crisis hebben geslagen dan veel Westerse landen, mede omdat zij in de afgelopen jaren belangrijke hervormingen hadden doorgevoerd, die hun economieën robuuster hadden gemaakt dan werd verwacht. Maar hoewel de groei procentueel gezien in deze landen minder hard is teruggelopen dan in het Westen, is de crisis in absolute termen niettemin hard aangekomen. Veel ontwikkelingslanden hadden immers minder middelen om de crisis te bestrijden, bijvoorbeeld met conjuncturele uitgaven. Zij beschikten niet over de kredietwaardigheid om geld te lenen en ook niet over een uitgebreid stelsel van sociale zekerheid

om hun burgers te beschermen tegen de ergste effecten van de crisis. Daar komt nog bij, aldus de heer Kofod, dat de economische crisis vooraf werd gegaan door een voedselprijzen crisis, waardoor miljoenen mensen in ontwikkelingslanden al kwetsbaar waren. Aan het einde van zijn presentatie schetste hij hoe de internationale gemeenschap heeft gereageerd op de verslechterde positie van ontwikkelingslanden. Het leek hem goed om de Doha-ronde over de liberalisering van de wereldhandel snel af te ronden om wereldwijde groei te stimuleren. Ook zouden donorlanden de uitgaven voor hulpprogramma's op niveau moeten houden en hun activiteiten meer moeten coördineren.

De heer **Van Driel** vroeg de heer Kofod waarop volgens hem de focus van de ontwikkelingshulp moest liggen: op fragiele staten, die feitelijk te zwak zijn om een economisch beleid te hebben, of op arme landen, die nog wel een redelijk functionerende overheid hebben? En hoe zou het Westen moet reageren op het Chinese beleid in Afrika? De heer Kofod antwoordde dat het verstandig zou zijn om ontwikkelingshulp te bieden aan zowel fragiele staten als andere arme landen. In Afrika liggen fragiele staten soms naast arme landen die wel een redelijk functionerende overheid hebben. In dat geval kan een fragiele staat zich wellicht optrekken aan het buurland. De heer Kofod verwachtte voorts veel van het voorstel van de OESO om een studiegroep in te stellen voor de ontwikkelingshulpverlening van China. De omvang van de Chinese hulp en handel aan Afrika is enorm, zo stelde hij, en de Chinese benadering is vaak anders dan die van het Westen.

Plenaire vergadering

Op dinsdag 1 juni vond de plenaire zitting plaats, waarin de Assemblée werd toegesproken door haar president, het Amerikaanse congreslid John Tanner, de voorzitter van het Letse parlement, de heer Gundars Daudze, de minister-president van Letland, de heer Valdis Dombrovskis en de bevelhebber van de Allied Joint Force Command Brunssum, de heer Egon Ramms¹.

Premier Dombrovskis besteedde in zijn speech aandacht aan de Letse ambities in NAVO-verband. In de zes jaar sinds zijn land toetrad tot het bondgenootschap heeft men een niveau van veiligheid en psychologisch comfort bereikt dat van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van Letland, stelde hij. Eén van de belangrijkste doelen in de Letse politiek – de veiligheid van staat en inwoners – is daarmee bereikt. De steun onder de bevolking voor de NAVO is dan ook onverminderd groot: de helft tot tweederde van de burgers steunt het lidmaatschap van de alliantie. De trans-Atlantische band, gebaseerd op door alle lidstaten gedeelde waarden, zag de heer Dombrovskis als de belangrijkste factor in de eenheid van het bondgenootschap. De NAVO wordt volgens hem gekenschetst door een bepaald politiek dynamisme, een vermogen om te veranderen al naar gelang de internationale veiligheidssituatie dat vereist. Hierdoor zullen de NAVO-lidstaten ook in de toekomst in staat blijven om de beste manier te vinden om hun eigen veiligheid te verdedigen. De NAVO wordt internationaal steeds sterker. Gelet op het aantal landen dat graag lid zou worden, heeft het bondgenootschap nog steeds een buitengewone aantrekkingskracht.

De heer Dombrovskis wilde de parlementariërs duidelijk maken dat de veiligheid en de welvaart van zijn land in de afgelopen twintig jaar enorm zijn toegenomen toen de kans zich voordeed voor samenwerking en integratie in de Euro-Atlantische gemeenschap. Bedreigingen van de veiligheid worden gedifferentieerder van aard, zei hij, maar het is noodzakelijk om de eenheid van de alliantie te bewaken. Parlementariërs, als schakel tussen regering en burgers, hebben daarin een speciale rol. De samenwerking van de NAVO met haar partners is, zeker na de laatste uitbreidingsronde, belangrijker dan ooit. De NAVO is niet alleen van

¹ Alle toespraken kunnen integraal gedownload worden op de site: <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2111>.

belang voor haar lidstaten, verzekerde de premier, maar ook voor een grote groep landen daarbuiten. Het is een Letse ambitie binnen de NAVO om de samenwerking met de partnerlanden te verstevigen.

De financieel-economische crisis heeft Letland zwaar getroffen en de regering heeft stevig moeten bezuinigen. Maar hoe lastig de economische omstandigheden ook waren, Letland was zich ervan bewust dat de implementatie van het buitenlands beleid hier geen ernstige gevolgen van zou mogen ondervinden. De bezuinigingen zouden niet mogen leiden tot een verminderd vermogen om te participeren in internationale operaties en missies. Ook in het midden van de economische crisis vond de Letse regering het belangrijk om aan haar verplichtingen jegens de internationale gemeenschap te voldoen. Het versterken van de banden met de bondgenoten komt overeen met de Letse veiligheidsbelangen op lange termijn, meende de heer Dombrovskis. Inmiddels kon hij constateren dat het dieptepunt van de crisis achter de rug was, evenals een fundamentele herziening van de overheidsuitgaven. Maar dit was niet mogelijk geweest zonder de steun van de EU-landen en andere internationale geldschieters. Deze buitenlandse hulp tijdens de crisis heeft iedereen in Letland nog eens herinnerd aan de waarde van het lidmaatschap van de EU en de NAVO.

Volgens de minister-president is Letland een lange-termijnverplichting aangegaan voor de NAVO-missie in Afghanistan. Het werk daar kan niet halverwege in de steek worden gelaten. Gedurende de economische crisis is Letland er dan ook in geslaagd om zijn deelname in de ISAF-operatie op hetzelfde niveau te houden. Letland draagt ook bij aan de opleiding van Afgaanse veiligheidstroepen en is één van de kleinste landen met een eigen «Operational Mentor and Liaison Team» (OMLT). De premier wees op het belang van een regionale aanpak, waarbij ook Pakistan betrokken wordt. Als Baltische staat heeft Letland positieve ervaringen opgedaan met regionale samenwerking en is het zich bewust van de meerwaarde die hiermee kan worden bereikt. De heer Dombrovskis toonde zich hoopvol over het verzoeningsproces in Afghanistan. Het belangrijkste leek hem om voldoende tijd te nemen om alle vechtende partijen hierbij te betrekken. Er is nog nooit zo'n goede kans geweest om concrete resultaten in Afghanistan te bereiken, dacht hij.

De Letse premier was uitermate tevreden over de discussie over het Strategisch Concept, die in de NAVO gevoerd wordt. Het is de eerste keer dat Letland zo'n brede discussie over de toekomst van de alliantie meemaakt, maar het eerste resultaat beviel hem. De expertgroep heeft in haar bijdrage aan de discussie de formule «assured security-dynamic engagement» bedacht en dit leek de heer Dombrovskis een werkbaar concept. Hij beschreef de essentie hiervan als een praktische versterking van de veiligheid van de 28 lidstaten, waardoor zij zich met groter vertrouwen kunnen richten op het afwenden van dreigingen buiten de NAVO-grenzen. Ook zouden door preventieve samenwerking met alle partners van de NAVO en met derde landen zogenaamde asymmetrische dreigingen geminimaliseerd kunnen worden, waardoor nieuwe crises voorkomen kunnen worden. De premier concludeerde dat de NAVO nog lang niet alle mogelijkheden benut had om de veiligheid van haar leden te verbeteren en om de internationale veiligheid te vergroten. Letland zou zich hiervoor blijven inzetten door te streven naar politieke eenheid en grotere operationele capaciteiten.

Secretaris-generaal Rasmussen begon zijn bijdrage met een bespreking van de situatie in Afghanistan. Hij had er begrip voor dat er in de publieke opinie twijfel is over de missie in dat land. Maar hij was ervan overtuigd dat de missie in Afghanistan moet slagen, kan slagen en, met voldoende vastberadenheid, zal slagen. Afghanistan is immers nog steeds de frontlinie in de strijd tegen het internationale terrorisme. Als het Westen zich voortijdig terug zou trekken, komen de Taliban en Al Qaida terug en

zal het terrorisme zich verspreiden in Centraal-Azië en Europa. Die prijs kan het Westen zich simpelweg niet veroorloven. Als de NAVO daarentegen volhoudt en haar werk afmaakt, zullen terroristen in Afghanistan geen veilige haven en inspiratie meer vinden. De secretaris-generaal erkende dat er recent slecht nieuws uit het land is gekomen, maar hij beweerde dat er desondanks echte vooruitgang wordt geboekt in het bereiken van het doel van de missie. De NAVO heeft een politiek doel voor ogen: verandering van de politieke basis in bepaalde sleutelgebieden, marginalisatie van de extreme elementen, isolatie van de terroristen die hun wapens nooit willen opgeven en, tot slot, versterking van de gekozen regering. Er wordt langzaam maar zeker resultaat geboekt, maar het zal nog vele maanden duren voordat duidelijk is of deze vooruitgang onomkeerbaar is. Maar de eerste signalen zijn dat de strategie werkt. De heer Rasmussen stond stil bij de speciale Loya Jirga die deze week plaatsvond, gericht op verzoening en reïntegratie van extremisten, bij de Kaboel conferentie die over een paar weken plaats zou vinden en bij de voor september geplande parlementsverkiezingen. Zaken gaan de goede kant op, stelde hij, en de NAVO zou nu het signaal moeten afgeven dat zij zo lang blijft als nodig is. Hij deed een beroep op de parlementariërs om na te gaan wat hun eigen land nog kon bijdragen om het tekort aan politietrainers tegen te gaan.

Vervolgens schetste hij de laatste stand van zaken in de discussie over het nieuwe Strategisch Concept, nadat hij de Assemblee bedankt had voor haar bijdrage daaraan. In de zomer zou de heer Rasmussen aan een eerste versie van het Strategisch Concept werken, mede op basis van het advies van de expertgroep onder leiding van mevrouw Albright. Na de zomer zou deze tekst de basis vormen voor de onderhandelingen over een definitieve versie, die op de NAVO-top van Lissabon in november aan de regeringsleiders wordt voorgelegd. De secretaris-generaal benoemde drie dimensies van de rol die de NAVO in de toekomst volgens hem zou moeten spelen. Ten eerste betrof dat de «verzekerde veiligheid» («assured security»), waarin het belang van artikel 5 en het principe van collectieve verdediging onverminderd blijven. In het geval van een aanval op een lidstaat, zullen alle bondgenoten te hulp schieten. Afschrikking («deterrence») maakt een onwrikbaar onderdeel uit van dit concept en de secretaris-generaal benadrukte dat een geloofwaardige afschrikking voorlopig nog uit een combinatie van conventionele en nucleaire wapens dient te bestaan. Zolang kernwapens bestaan en terroristen en schurkenstaten hier hun handen op proberen te leggen, zal de NAVO moeten beschikken over nucleaire afschrikking. Om dezelfde reden zou er een effectief raketschild gebouwd moeten worden. Hij pleitte ervoor om bestaande Amerikaanse en Europese systemen met elkaar te verbinden, want op die manier zou de totale bevolking van de NAVO-landen (900 miljoen) beschermd kunnen worden voor een bedrag van slechts 200 mln euro in tien jaar. Als bijkomend voordeel van een raketschild zag de heer Rasmussen dat aan een dergelijk project heel goed met Rusland zou kunnen worden samengewerkt, waardoor de verhouding van dit land met de NAVO mogelijk verbeterd zou kunnen worden.

Coöperatieve veiligheid («cooperative security») was de tweede dimensie van de rol die de secretaris-generaal in de toekomst voor de NAVO zag. Aangezien de bedreigingen van de veiligheid zich wereldwijd manifesteren, moet de NAVO ook in staat zijn om effectief op een wereldwijde schaal te opereren. Hij pleitte voor betere samenwerking met de NAVO-partners in ISAF en KFOR, onderzoek naar mogelijkheden om traditionele partnerschappen te flexibiliseren en voor een veiligheidsdialoog van de NAVO met India en China. Beide laatste landen hebben immers een groot belang bij de stabilisatie van Afghanistan. De derde dimensie noemde de heer Rasmussen «complementaire veiligheid» («complementary security»). Dit concept kwam voort uit het besef dat er zelden een puur militaire oplossing is voor een conflict.

Veiligheid is meer dan militaire macht; het gaat ook om economische kracht, sociale cohesie en goed bestuur. Militaire inspanningen zullen dan ook hand in hand moeten gaan met civiele ontwikkeling. Dit betekent dat de NAVO moet samenwerken met andere internationale actoren als de VN, de EU, de Wereldbank, de Asian Development Bank en dergelijke. Naast deze drie principes, onderstreepte de secretaris-generaal nog eens dat iedere lidstaat de verantwoordelijkheid heeft om aan NAVO-operaties bij te dragen. Dat vereist een flexibeler leger, waarbij soldaten niet in de kazerne blijven zitten, maar naar het buitenland uitgezonden kunnen worden, zo voegde hij eraan toe. Beperkte middelen moeten op een verstandige manier besteed worden. De NAVO kan nog veel winst boeken bij gezamenlijke aankoop, gezamenlijke financiering en rollenspecialisatie. De heer Rasmussen had intussen de plannen klaarliggen om het besluitvormingsproces en de commandostructuur van de NAVO effectiever en goedkoper te maken. Hij zou deze voorstellen volgende week aan de ministers van Defensie voorleggen. De NAVO is het meeste succesvolle defensiebondgenootschap ooit, zo rondsloeg hij af. De opdracht is nu om ervoor te zorgen dat de alliantie in de 21ste eeuw net zo succesvol is als in het verleden.

Boekdonatie aan de Nationale Bibliotheek van Letland

Op verzoek van het Letse parlement hebben alle delegatieleiders op zondag 30 mei een aantal boeken geschonken aan de directeur van de Nationale Bibliotheek van Letland. Deze instelling bereidt zich voor op de verhuizing naar een nieuw, modern gebouw en heeft de ambitie om een navenante collectie op te bouwen. Namens de Staten-Generaal heeft de heer **Ormel** twee boeken gedoneerd: *Discovering the Dutch: On Culture and Society of the Netherlands* (ed. Emmeline Besamusca, Jaap Verheul, Amsterdam, 2010) en *From Neutrality to Commitment: Dutch Foreign Policy, NATO and European Integration* (William Mallinson, Londen, 2010).

De voorzitter van de delegatie,
Ormel

De griffier van de delegatie,
Westerhoff